

Bijlage 1: Inventarisatie Chinese camera's

Hieronder staat een overzicht van de camera's van de leveranciers Hikvision en Dahua die in Utrecht actief zijn. Met daarbij de informatie over de locatie, omschrijving waar ze voor gebruikt worden en dat ze gebruik maken van een gesloten datanetwerk.

Locatie (straat)	Omschrijving	gebruik	
		van	gesloten
Paranadreef 10	Zwembad De Kwakel	Hikvision	gesloten
Esdoornlaan 5	Zwembad Fletiomare	Hikvision	gesloten
Verlengde Hooggravenseweg 203	Binnensport: Hoograven	Hikvision	gesloten
Schooneggendreef 27	Binnensport: Dreef	Hikvision	gesloten
Burg. Norbruislaan 680	Binnensport: Zuilen	Hikvision	gesloten
Herculesplein 341	Binnensport: Galgenwaard	Hikvision	gesloten
Europaweg 50a	Binnensport: Europahal	Hikvision	gesloten
Maartvlinder 11	Binnensport: Sportcampus	Hikvision	gesloten
Parkzichtlaan 203	Binnensport: Paperclip	Hikvision	gesloten
Tractieweg 2	Werklocatie Stadsbedrijven: Tractieweg 2	Dahua	gesloten
Van Swindenstraat	Werklocatie Stadsbedrijven: Van Swindenstraat	Dahua	gesloten
Mostperenlaan 2	Werklocatie Stadsbedrijven: Mostperenlaan	Dahua	gesloten
Baden Powelweg 103	Bereikbaarheid: Vaartse Rijn	Dahua	gesloten
Griffioenlaan 1bis	Bereikbaarheid: P+R Westraven	Dahua	gesloten
Mercatorlaan	Bereikbaarheid: P+R Papendorp	Dahua	gesloten
Catharijnesingel 28	Bereikbaarheid: Laag Catharijne	Dahua	gesloten
Berlijnplein 100	Bereikbaarheid : P + R Berlijnplein	Dahua	gesloten
Kruisstraat 2	Bereikbaarheid : Garage Kruisstraat	Dahua	gesloten
ingang sbt	ingang bedieningsruimte	Hikvision	gesloten
Croeselaan 14P	Bereikbaarheid : Croeselaan	Dahua	gesloten
Neudestraat 11	Bereikbaarheid : Utrecht Neude	Hikvision	gesloten
Lange Viestraat	Bereikbaarheid : Hous Modernes	Hikvision	gesloten

Bijlage 2: Uthiek Assessment Chinese camera's

Dit gespreksverslag is het resultaat van het Uthiek Assessment bij de betreffende casus. De opbouw van dit verslag bestaat uit een beknopte samenvatting van de casus, en de analyse van de casus aan de hand van de 8 waarden van het Utrechts Waardenmodel.¹ Hierna wordt per waarde ingezoomd om de ethische dilemma's in deze casus weer te geven. Tot slot worden de adviezen van Team Uthiek nog even kort op een rijtje gezet.

LET OP: team Uthiek zet geen vinkje. Je hoeft bij ons geen akkoord te halen (zoals bij privacy wel het geval is). De bedoeling is om de ethische dilemma's scherp neer te zetten en te zorgen dat we aan de 'voorkant' het geheel overzien. Het is aan de betrokkenen vanuit de opgave om op basis van het Uthiek assessment de juiste vervolgacties te bepalen.

1. Algemene informatie

Datum gesprek: 22-3-2022

Onderwerp gesprek: Inkoop Chinese camera's

Betrokken OO: Stadsbedrijven, BSN

Betrokken IPM'er: (niet weergegeven in verband met privacy)

Aanwezig vanuit de opgave: (niet weergegeven in verband met privacy)

Aanwezig team Uthiek: (niet weergegeven in verband met privacy)

2. Inhoud casus

Hierbij gaat het om de feitelijke informatie mbt deze casus:

Gemeente Utrecht maakt gebruik van camera's uit China. In februari 2022 jl. heeft het onderzoeksbureau Follow The Money persvragen gesteld over de inzet van Chinese camera's van het type Hikvision en Dahua. Niet veel later werden er mondelinge vragen vanuit de gemeenteraad gesteld over dit onderwerp ([zie vragen](#)). Vervolgens is een inventarisatie uitgezet waaruit blijkt dat camera's van dit type gebruikt worden op verschillende locaties, zoals Zwembad De Kwakel, werklocatie Stadsbedrijven Tractieweg en op de Croeselaan. Het gaat hierbij om gesloten netwerksystemen, waarbij de camera's niet verbonden zijn met het internet en het beeldmateriaal niet te benaderen is door derden. De huidige camera's presteren goed en op dit moment is vanuit gegevensbescherming geen noodzaak om deze systemen uit te schakelen zoals ook vanuit de IBD wordt geadviseerd.

Daarnaast claimt Follow the Money dat de camera's van deze leveranciers ook worden ingezet in gebieden waar mensenrechten mogelijk worden geschonden, zoals bij de Oeigoeren in China. Het gaat hierbij om Chinese camera's, maar de bredere vraag is: hoe zorgen we dat we maatschappelijk verantwoord inkopen? Wat kunnen we daarin verbeteren? Wat leren we daarin van deze casus? En welke waarden komen in deze casus sterk naar voren?

3. Vragen vanuit team Uthiek

a. Hoe passen wij maatschappelijk verantwoord inkopen toe binnen Utrecht?

Hier gelden de aanbestedingsregels en het inkoopbeleid. Daarin wordt ook ingegaan op maatschappelijk verantwoord inkopen. De vraag is wel of dit beleid bij elke gemeentelijke aankoop in de praktijk correct wordt toegepast. Bij een onderhandse aanbesteding (tot een bepaald bedrag) kun je als afdeling een bestelling plaatsen op basis van je eigen wensen en criteria. Wanneer het totaalbedrag van de opdracht hoger wordt dan een bepaald drempelbedrag, heb je te maken met de centrale Inkoopafdeling. Dan is de kans groter dat de kaders voor maatschappelijk verantwoord inkopen worden meegenomen, omdat Inkoop expliciet toeziet of het beleid gevolgd wordt.

b. Wat zijn de kaders om een leverancier wel of niet te boycotten?

Als het gaat om privacy of security is er voor de betreffende oplossing uiteraard een goedgekeurde toets nodig, anders kun je deze niet gebruiken. Als het gaat om mogelijke mensenrechtenschendingen, is het relevant of de leverancier gevestigd is binnen Europa. Als dat het geval is, zal je de leverancier (op basis van wettelijke gronden) de kans moeten geven om benodigde

verbeteringen aan te brengen. Je kan dus niet zomaar boycotten. Dat kan wel als de leverancier buiten Europa is gehuisvest. Zowel Hikvision als Dahua zijn onder meer gevestigd in Europa.

c. Stellen we alleen de vraag van mogelijke spionage en/of mensenrechtenschendingen m.b.t. camera's bij Chinese leveranciers? Of kan dit ook het geval zijn bij bijv. Amerikaanse of Europese leveranciers?

Als het gaat om spionage, dan bestaat het vermoeden dat hier ook net zo goed sprake van zou kunnen zijn bij Amerikaanse camera's. Net zo goed als bij Chinese camera's '[Amerika bespioneerde Europese leiders met hulp van Deense geheime dienst](#)' | RTL Nieuws. Overigens is er geen directe aanleiding dat er sprake is van spionage. De camera's werken binnen een gesloten datanetwerk. Politiek wordt China echter eerder als bedreiging ervaren dan de Verenigde Staten. Daardoor is er eerder sprake van een negatieve beeldvorming rondom technologie afkomstig uit China, dan bij westerse landen. Als het gaat om mensenrechtenschendingen dan is er geen aanwijzing dat dit bij Amerikaanse leveranciers het geval zou zijn. Dit vermoeden bestaat wel bij Chinese camera's, zie het artikel van Follow The Money.

d. Hebben we een soort 'zwarte lijst' van leveranciers waar we dus geen zaken mee willen doen?

Nee, en dat willen we ook niet. Het is niet de bedoeling dat we partijen bij voorbaat al uitsluiten van een deelname of met een achterstand laten beginnen. Uiteraard gelden er wel wettelijke kaders mbt privacy en inkoop waar leveranciers aan dienen te voldoen.

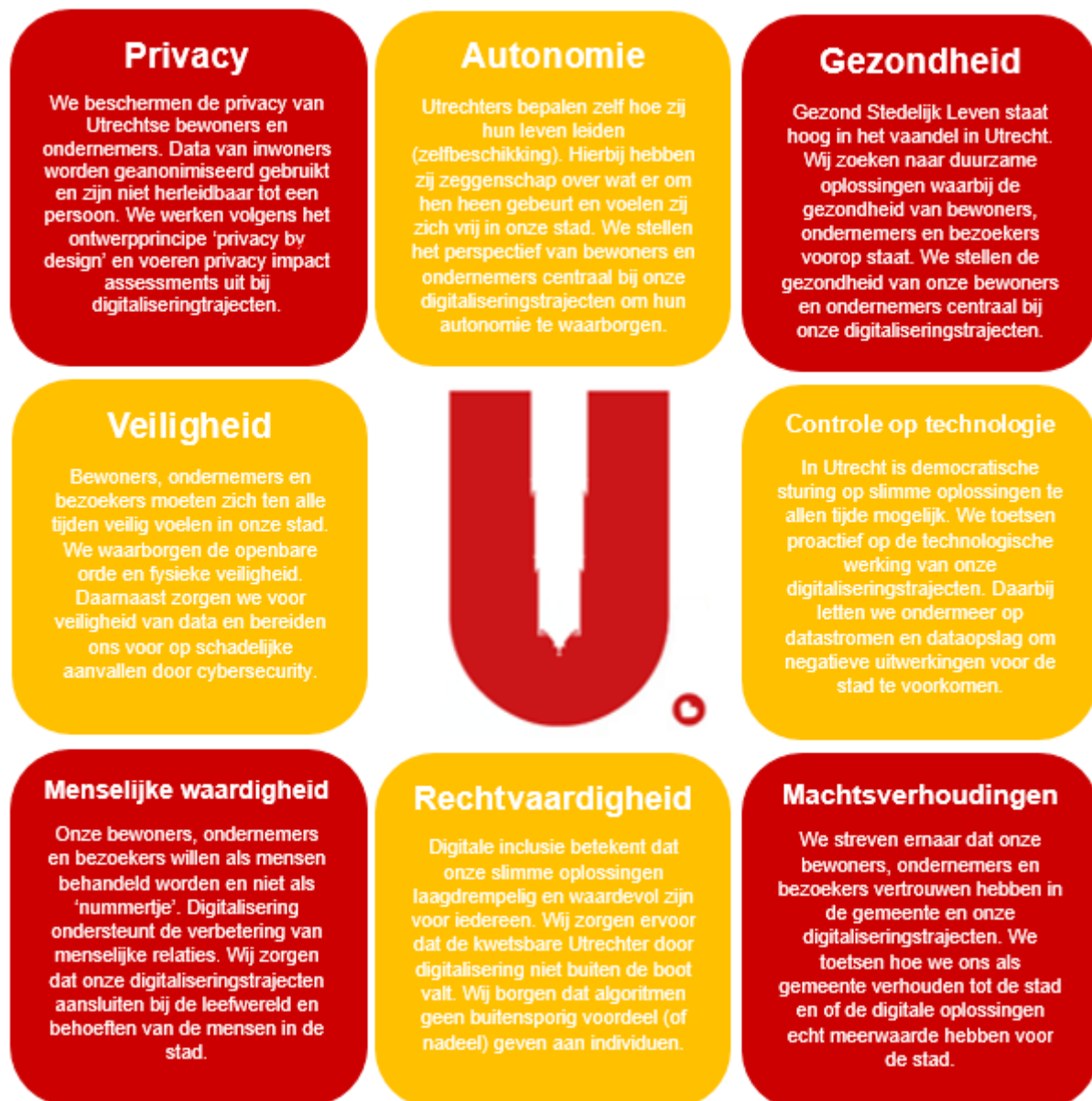
e. Hebben we generiek securitybeleid m.b.t. leveranciers van technologie uit bepaalde landen?

Nee, en op dit moment is het niet de eerste prioriteit om dit te realiseren. We zijn druk bezig om ons securitybeleid op basisniveau succesvol neer te zetten in de organisatie. Dit kan wel een onderwerp zijn dat in de nabije toekomst actief wordt opgepakt.

f. Moeten we deze Chinese camera's van Hikvision en Dahua in Utrecht weghalen?

Als dat het geval zou zijn, dan constateren we dat er bij deze camera's aantoonbare sprake is van schending van privacy of security. En dat we dus niet aan deze wettelijke kaders zouden voldoen. Daar lijkt in dit geval overigens geen sprake van te zijn. We hebben mbt het maatschappelijk verantwoord inkopen ook veelvuldig afstemming met landelijke partijen. We willen zoveel mogelijk de landelijke lijn volgen en niet als Utrecht alleen deze afweging maken. Nadat de persvragen vanuit Follow The Money waren gesteld, is vanuit landelijk niveau geadviseerd om eerst goed te verkennen wat de kaders en situatie zijn m.b.t. deze camera's. Kijkend naar onze checks op de kaders van privacy, Uthiek en inkoop, lijkt het in eerste instantie niet logisch om deze camera's weg te halen.

4. Analyse a.h.v. Utrechts waardenmodel

Privacy

- Er is een goedgekeurde check op privacy (Data Protection Impact Assessment uitgevoerd).
- Het gaat hierbij om gesloten netwerksystemen, waarbij de camera's niet verbonden zijn met het internet en het beeldmateriaal dus niet te benaderen is door derden.
- Bovenstaand punt is op basis van de kennis en ervaring die wij hebben. Het valt niet honderd procent uit te sluiten dat er mogelijke 'technische *backdoors*' zijn waardoor spionage toch plaatsvindt. Dit geldt echter voor alle oplossingen bij technologie en digitalisering.

Autonomie

- De inwoner wordt niet direct beperkt in vrijheid door het inzetten van de camera's.
- Een budgethouder (medewerker die bijvoorbeeld camera's inkoopt) binnen de gemeente Utrecht heeft de vrijheid onder een bepaald bedrag een bestelling bij een leverancier te doen. Er vindt dan geen bredere uitvraag van de markt plaats. De decentrale inkopers kijken dan niet mee. Er wordt bij bestellen gekeken naar aantrekkelijkheid, prijs en kwaliteit en als dat voldoende is, kan het worden ingekocht. De autonomie bij de budgethouder is hoog.
- Bestellingen binnen de organisatie worden wel gecontroleerd, echter is de omschrijving niet altijd duidelijk genoeg om goed te kunnen controleren.

- De inkoper heeft ook de vrijheid om te bepalen wanneer er een jurist wordt ingeschakeld. De autonomie van de inkoper is dus hoog.

Gezondheid

- De inwoner wordt niet negatief beïnvloed op het gebied van gezondheid. Dit zou wel in het geding kunnen zijn als er sprake zou zijn van spionage of mensenrechtenschendingen.
- Het kan zorgen voor een veiliger gevoel, wat minder stress en dus schade voor de gezondheid veroorzaakt.

Veiligheid

- Camera's kunnen voor een veiligheidsgevoel zorgen bij inwoners en crimineel of ongewenst gedrag verminderen doordat men op camera staat.
- Als het niet goed geregeld is, kan het zijn dat inwoners zich bekeken voelen en zich daardoor minder veilig voelen. Dan kan veiligheid, autonomie en (psychische/fysieke) gezondheid in het geding komen.

Controle op technologie

- Vanuit security is er generiek beleid en als het product eraan voldoet, kan het worden afgenomen. Als het er niet aan voldoet, komt het niet door het protocol heen. In het beleid staat niet dat we van bepaalde bedrijven geen producten afnemen. Er is dus een bepaalde mate van controle op technologie bij deze casus. Is de mogelijkheid er om bepaalde extra controle uit te voeren bij bepaalde digitaliseringstrajecten?
- De beelden zitten in een gesloten loop en niet aan een openbaar netwerk.
- Bij bestellingen wordt er een korte marktverkenning gedaan en/of reviews bekeken. Dit proces zit binnen de afdeling en IPM of inkoop zit daar niet altijd tussen. De aanschaf in dit geval zat ook beneden de drempelbedragen. Er is dus bepaalde mate van controle, echter kan deze scherper.

Menselijke waardigheid

- Het herkennen van bepaalde groepen mensen met een negatief doeleinde en dat inzetten voor onze stad, gebeurt niet met deze camera's.
- Door het gebruik van de camera's worden geen mensenrechten geschonden. Maar deze worden wel ingezet in gebieden waar mensenrechten mogelijk worden geschonden, bijv bij Oeigoeren in China. De vraag is of je dan als gemeente producten of diensten wil afnemen van een partij waarmee mensenrechten geschonden worden door een andere afnemer.

Rechtvaardigheid

- Partijen kunnen worden geweerd als er écht iets aan de hand is en als dat ook is vastgesteld. Als dat zo is, moeten ze alsnog de kans krijgen om te laten zien dat ze verbetering hebben getroffen. Dit zorgt ervoor dat partijen niet te snel nadelig worden behandeld.
- Als er wordt gesproken over zwarte lijsten: dat moeten we niet willen. Je hebt het recht om vergeten te worden, echter is er dan al imagoschade aangebracht wat nadelig kan uitpakken voor de partij.
- Leveranciers binnen Europa hebben meer vrijheid dan leveranciers buiten Europa, omdat de Europese wetgeving ervoor zorgt dat je als organisatie niet uitgesloten kunt worden.

Machtsverhoudingen

- Naast een register waar je partijen in kunt opzoeken, is er ook nog de mogelijkheid om partijen die geregistreerd zijn in landen die buiten de EU vallen, per definitie uit te sluiten. Als ze gevestigd zijn of geregistreerd staan in de EU, dan wordt het al lastiger. In dat opzicht is er een bepaalde machtsverhouding.
- Als je een product koopt, ben je eigenaar. Het kan ook zijn dat de camera's worden gebruikt voor diensten die wij afnemen. Dan moet je bij elke aankoop benoemen dat je nergens in de keten gebruikt wil maken van bijv. Dahua. Dan boycotten we wel een merk en kunnen zij weer dingen 'terug doen'.
- Chinese technologie is de meest geavanceerde technologie, die zeer gewild is. China heeft wat dat betreft macht en zou daarmee ook bepaalde dingen kunnen doen met technologie die

volgens privacy of waarden niet matchen met Nederlandse of Europese wetgeving. De vraag is dan of je er wel of niet voor kiest om bepaalde producten af te nemen.

- Niet alleen vanuit China zijn deze risico's er. Ook vanuit bijvoorbeeld Amerika of binnen Europa. Echter wordt China als bedreiging gezien, waardoor we dit soort dingen willen uitsluiten. Je moet er altijd rekening mee houden dat er risico's zijn, van welke continent of land een product ook komt. Waar een wil is, is een weg. Hier is echter (nog) geen beleid over.

5. Uthiek dilemma's

Het belangrijkste dilemma in deze ligt casus ligt bij de vraag of we bedrijven uitsluiten waarvan het vermoeden bestaat dat ze betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen of mogelijk uitvoering geven aan een offensieve cyberstrategie van een buitenlandse staat (niet Europees). Bij het cybersecurity onderdeel van deze casus gaat het om de waarden Veiligheid, Privacy en Controle op technologie. Bij het mensenrechten deel hierbij zijn de waarden Menselijke waardigheid, Rechtvaardigheid en Autonomie mogelijk in het geding. Bij Machtsverhoudingen is de het de vraag of je als overheid een private partij kan en wil uitsluiten, en welke onderbouwing daarvoor nodig is.

Aan de andere kant leveren deze bedrijven een product wat bedrijfseconomisch het meest interessant is, hoge kwaliteit tegen lage kosten is natuurlijk een doelmatige besteding van belastinggeld. We zien dat er verschillende maatregelen genomen zijn om hiermee om te gaan. We nemen security uitgangspunten mee in onze aanbestedingen en voeren een DPIA uit om een veilige situatie te creëren. Een gesloten netwerk is dan ook een van de randvoorwaarden waarvan de IBD stelt dat op dit moment geen actie nodig in verband met een mogelijk beveiligingsrisico. Ten aanzien van de mogelijke schending van mensenrechten is de samenwerking met VNG gezocht om aan een gezamenlijk standpunt te werken. Daarmee wordt de situatie op dit moment voldoende gecontroleerd.

6. Adviezen

- Neem het waardenmodel op in het inkoopproces. Iedereen moet weten wat we belangrijk vinden (waarden) en waarom dit belangrijk is. Als iets niet conform het waardenmodel is, kun je het gebruik ervan uitsluiten.
- Er is geen directe aanleiding (vanuit de kaders van privacy, Uthiek en inkoop) om deze camera's weg te halen en/of de leverancier te boycotten